

Raatajat rahanalaiset

ESKO VALTAOJA

Turun Sanomat

14.6.2011 2:31

Jokainen suomalainen tunnistaa kuvan. Musta, palanut maa, siellä täällä tulipesäkkeitä ja liekkejä. Paksut savupilvet peittävät maiseman. Jossain siintää sininen taivas, mutta se on kaukana tästä maanpäällisestä helvetistä. Joukko rääsyisiä, nokisia ihmisiä tonkii uupuneena kepeillä savuavia kasoja. Yksi heistä, lapsi vielä, tuijottaa suoraan katsojaan mustunein kasvoin ja tyhjin, toivottomin silmin.

Paitsi että kyseessä ei olekaan **Eero Järnefeltin** maalaus kaskenpoltosta vuodelta 1893, vaan **Pieter Hugon** valokuva vuoden 2011 Afrikka-teemaisessa ARS 11 -suurnäyttelyssä nykytaiteen museossa Kiasmassa.

Ghanassa on paikka nimeltä Agblogboshie, jossa Hugon valokuvasarja *Permanent error* on kuvattu. Näyttelykatalogissa kriitikko **Chad Roussouw** kertoo, mistä on kyse. ”Agblogboshie on paikka, jonne osa maailman digitaalisesta jätteestä tuodaan viimeiselle matkalleen. Joka yö saapuu uusia kontteja täynnä vanhoja osia, jotka päiväsaikaan sulatetaan niiden sisältämän kuparin vuoksi. Näitä vanhoja tietokoneita rahdataan länsimaista, ja ne ovat nimellisesti lahjoituksia, joiden tarkoituksena on kaventaa maiden välistä ”digitaalista kuilua” ja edistää koulutusta. Kyse ei kuitenkaan ole kierrätyksestä, vaan helposta tekosyystä hävittää jätteitä häikäilemättömällä tavalla.”

Järnefeltin maalausta *Raatajat rahanalaiset*, joka tunnetaan myös nimellä *Kaski*, on pidetty yhteiskuntakriittisenä työnä, osoituksena myötätunnosta kovaosaisia kohtaan **Leo Tolstoin** hengessä. Totta tai ei – Eero Järnefelt oli aikamoinen aristokraatti eikä mikään työväenluokan sankari – maalaus herätti voimakkaita tunteita aikalaisissa.

Takana oli kaksi ankaraa katovuotta. Sen verran Suomi oli kehittynyt, että vuosien 1866–1868 suurien nälkävuosien katastrofilta vältyttiin. Silloin nälkään ja tauteihin

kuoli 150 000 suomalaista, nyt vain muutamia tuhansia. Järnefeltin kaskenpolttajat kuuluivat köyhän maan onnekkaisiin: heillä oli työtä, ja he saivat palkkaa sadon onnistumisen mukaan.

Myös Agblogboshien digitaalisen kasken polttajat ovat onnekkaita: heillä on työtä, ja jos kuparia löytyy, he saavat palkkaakin yhdessä maailman köyhimmistä maista.

Eteläafrikkalainen Hugo on tuskin ollut tietoinen Järnefeltistä ja hänen maalauksestaan omia kuviaan ottaessaan. Rinnastus tapahtuu yksinomaan katsojan mielessä, ja juuri siksi siitä tulee niin voimakas symboli historiasta, kehityksestä ja maailman epäoikeudenmukaisuudesta, mutta myös toivon mahdollisuudesta.

Kun globalisaatio tuntuu taas kerran supistuneen lillukanvarsista puhumiseksi, kiistelyksi ohimenevistä tukiaisista, maahanmuutosta tai työpaikkojen siirtymisestä maasta toiseen, on syytä taas kerran muistuttaa, mistä todella on kyse: paremmasta ja oikeudenmukaisemmasta maailmasta, jossa ajan mittaan köyhimmätkin nousevat kurjuudestaan. Se tulee viemään aikansa, eikä se ole helppoa, mutta mahdollista se on. Ja välttämätöntä.

Emme voi tehdä mitään Järnefeltin kaskenpolttajien hyväksi. He ovat kuolleet aikoja sitten, mutta heidän jälkeläisensä ovat sukupolvi sukupolvelta saaneet elää yhä paremmassa Suomessa. Ghanan kaskenpolttajia me sen sijaan voimme auttaa, nyt ja tässä, niin että heidän lastenlapsiensa lapset voivat sadan vuoden kuluttua tuijottaa hämmästyneinä omassa kansallismuseossaan Pieter Hugon valokuvia ja ihmetellä: “Isi, keitä nuo on? Mitä ne tekee? Miks niillä on tuollaiset hassut vaatteet päällä?”

Kirjoittaja on avaruustähtitieteen professori Turun yliopistossa.